



Sygn. akt III UK 151/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania P. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 czerwca 2019 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca P. K. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 13 października 2016 r., odmawiającej mu prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2017 r., sygn. akt V U [...], zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy od 1 kwietnia 2016 r. prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych (pkt I), rozstrzygając o kosztach postępowania (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca, urodzony [...] 1955 r., nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, posiada na dzień 1 stycznia 1999 r. ogólny staż ubezpieczeniowy w wysokości 27 lat, 2 miesięcy i 2 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W dniu 28 kwietnia 2016 r. złożył do organu rentowego wniosek o emeryturę. Organ rentowy zaliczył wnioskodawcy 3 lata, 2 miesiące i 27 dni do okresu pracy w warunkach szczególnych – okres ten obejmuje zatrudnienie w okresach od 13 sierpnia 1973 r. do 25 października 1974 r. i od 18 kwietnia 1975 r. do 30 kwietnia 1977 r. na stanowisku młodszego elektryka pod ziemią w Kopalni [...] w G.. Wnioskodawca w okresie od 30 lipca 1977 r. do 4 czerwca 1995 r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w A. [...] w S., formalnie na stanowiskach: od 3 lipca 1977 r. - robotnik transportu, od 1 sierpnia 1981 r. - kierowca ciągnika. Zakład ten produkował kopaczki rolne, elewatorowe i kombajny. Wnioskodawca był zatrudniony w Wydziale Transportowym, w którym byli zatrudnieni traktorzyści. Wnioskodawca rozwoził sprzęt, jego praca polegała na zapięciu ciągnika z kombajnem lub kopaczką i wywiezienie ich na plac. Wywóz jednej maszyny trwał około 5-10 minut, zaczep maszyny trwał kilka sekund. Powyższe prace transportowe wnioskodawca wykonywał przez 8 godzin dziennie. W ramach jednej dniówki transportował około 50 kopaczek albo 11 kombajnów. W związku z takimi ustaleniami Sąd uznał, że wnioskodawca legitymuje wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych, gdyż do uznanego przez organ rentowy okresu należy doliczyć sporny okres zatrudnienia od 30 lipca 1977 r. do 4 czerwca 1995 r. w A. [...] w S. w wymiarze 13, lat 10 miesięcy 4 dni.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 14 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...], oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku. Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu pierwszej instancji. Wskazując na art. 184 ust. 1 oraz art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), stwierdził, że w kontekście tych przepisów należało rozstrzygnąć, czy praca wnioskodawcy w A. [...] w S. w okresie od 1 sierpnia 1981 r. do 4 czerwca 1995 r. była świadczona w warunkach szczególnych. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w dziale VIII wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., zatytułowanym „W transporcie i łączności”, ustawodawca nie ograniczył możliwości zaliczania wymienionych w tym dziale prac transportowych do transportu publicznego czy po drogach publicznych. Stąd Sąd Apelacyjny uznał, że praca wnioskodawcy w transporcie wewnętrznym jako kierowca ciągnika, również stanowi zatrudnienie w warunkach szczególnych.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] zaskarżył organ rentowy w całości. Zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego przez jego błędną wykładnię art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. przez przyznanie wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach i przyjęcie, że wnioskodawca w okresie zatrudnienia w A. [...] w S. od 1 sierpnia 1981 r. do 4 czerwca 1995 r., pracując na stanowisku kierowcy ciągnika w transporcie wewnątrz zakładu (wydziału - hali produkcyjnej, na bliską odległość) wykonywał pracę w szczególnych warunkach, tj. wymienioną pod poz. 3 działu VIII - „W transporcie i łączności”, wykazu A, stanowiącego załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w O. i jego zmianę przez orzeczenie o oddaleniu odwołania wnioskodawcy, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...]; a także o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz

organu rentowego kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Wnioskodawca, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o jej oddalenie, a także o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo-branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości i przypisanie ich do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale gospodarki jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi (branży) gospodarki ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym. Nie można więc przyjąć, że istotny dla stwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach jest wyłącznie rodzaj tej pracy, a bez znaczenia pozostaje okoliczność zatrudnienia pracownika w określonym sektorze gospodarki. Biorąc pod uwagę treść art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości psychofizycznej dla zdrowia ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, należy przede wszystkim stwierdzić (ustalić i ocenić), czy

konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w różnym stopniu w zależności od tego, w którym dziale przemysłu (gospodarki) jest umiejscowione. Jeżeli bowiem uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia konkretnej pracy wynika właśnie z jej branżowej specyfiki, to należy odmówić tego szczególnego waloru pracy wykonywanej w innym dziale gospodarki. Natomiast w sytuacji, gdy stopień szkodliwości lub uciążliwości danego rodzaju pracy nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której jest ona wykonywana, brak jest podstaw do zanegowania świadczenia jej w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia została przyporządkowana do innego działu przemysłu (gospodarki). Jeżeli bowiem pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu, w ramach którego to działu takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach, to zróżnicowanie tych stanowisk pracy musiałoby być uznane za naruszające zasadę równości w zakresie uprawnień do ubezpieczenia społecznego pracowników wykonujących taką samą pracę. Z ustanowionej na gruncie art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasady wynika bowiem nakaz jednakowego traktowania podmiotów znajdujących się w zbliżonej sytuacji oraz zakaz różnicowania w tym traktowaniu bez przyczyny znajdującej należyte uzasadnienie w przepisie rangi co najmniej ustawowej. Zasady sprawiedliwości wymagają przy tym, aby zróżnicowanie prawne podmiotów (ich kategorii) pozostawało w adekwatnej relacji do różnic w ich sytuacji faktycznej jako adresatów danych norm prawnych (por. wyrok z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15, LEX nr 2108499 oraz z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, LEX nr 2258032 i powołane tam orzecznictwo).

Zatem zasadą jest, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym. Sąd Najwyższy uznaje jednakże zgodnie, że zasada ta nie ma charakteru absolutnego i w szczególnych okolicznościach sprawy można od niej odstąpić. Może się bowiem zdarzyć, że zakład pracy podległy określonemu ministrowi wykonuje także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki, leżącemu w sferze zainteresowania

innego ministra (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z dnia 2 czerwca 2008 r., I UK 381/07, LEX nr 494112; z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66), a co za tym idzie, szkodliwość danego rodzaju pracy jest porównywalna do szkodliwości pracy przyporządkowanej innej branży. Decydujące w tym przypadku znaczenie ma to, czy pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu przemysłu, w ramach którego to działu takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach.

Praca kierowcy ciągnika w transporcie i praca wnioskodawcy jako kierowcy ciągnika, polegająca na kierowaniu tym pojazdem przy przewożeniu wyprodukowanych maszyn - z miejsca produkcji na plac (na terenie zakładu pracy), nie są tożsame w aspekcie możliwości jednakowej ich kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. "Prace kierowców ciągników lub pojazdów gąsienicowych" wymienione w dziale VIII, poz. 3 wykazu A stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. to prace polegające na transporcie po drogach publicznych. Dlatego szkodliwość i uciążliwość tych prac, w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, należy wiązać ze specyfiką poruszania się w ruchu drogowym, wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Tylko taki sposób rozumienia szczególnego charakteru prac w transporcie lądowym (drogowym) uzasadnia bowiem umieszczenie prac wymienionych w poz. 3 w tym samym dziale gospodarki wraz z pracami wykonywanymi przez kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów (poz. 2). Z całą pewnością nie można natomiast utożsamiać warunków, w jakich owe prace mają być wykonywane, z warunkami towarzyszącymi pracom transportowym wykonywanym na terenie zakładu pracy. Umieszczenie stanowiska kierowcy ciągnika w dziale VIII

„w transporcie i łączności” wiąże szkodliwość tej pracy nie z samym faktem prowadzenia tych pojazdów, lecz z faktem prowadzenia ich przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i występujących tam obciążeń psychofizycznych związanych z przemieszczaniem się po drogach publicznych.

W rezultacie podstawy kasacyjne okazały się uzasadnione.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[aw]